

Byrådssak 162/23

Temaplan for sirkulær økonomi mot 2030

Sammendrag:

Byrådet foreslår i denne saken en temaplan for sirkulær økonomi for Oslo. I en sirkulær økonomi blir ressurser brukt og gjenbrukt en rekke ganger før de eventuelt blir til avfall. Det ligger betydelige miljø- og klimagevinster i å redusere bruk og transport av nye råvarer og nye produkter. Samtidig vil det være en rekke nye muligheter for sysselsetning og verdiskaping i verdikjeder basert på innsamling, reparasjon, ombruk og materialgjenvinning av brukte produkter.

En overgang til sirkulær økonomi innebærer blant annet at arbeidet med tiltak flyttes fra avfall til design, produksjon og bruksfase. Det er i stor grad industrien og varehandelen som sitter med nøkkelen til en sirkulær økonomi. Som avfallsbesitter har kommunen et ansvar for å utvikle nye og bedre løsninger for kildesortering, bedre logistikk og bedre sortering som leverer sekundære råvarer med god kvalitet til industrien. Det er industriens ansvar at produkter de sender ut på markedet, er laget av gjenvunnet materiale og designet slik at de lar seg ombruke, reparere eller materialgjenvinne. De må også etterspørre sekundære råvarer til ny produksjon.

Byrådets visjon for sirkulære Oslo i 2030:

Oslo skal bli et internasjonalt ledende senter innenfor sirkulær økonomi, der innbyggere, næringsliv, akademia, frivillige organisasjoner og offentlig sektor sammen skaper nye løsninger og arbeidsplasser med betydelige klima- og miljøgevinster.

Byrådets mål for sirkulære Oslo:

I det sirkulære Oslo har vi:

a) Et forbruk av jomfruelige naturressurser som er redusert til et nivå som kan anses som forenlig med et globalt bærekraftig forbruk.

Samtidig har vi oppnådd:

b) Økt lokal sysselsetning i verdikjeder basert på sirkulær ressursbruk.

c) Økt sirkulær innovasjon og verdiskaping.

En koordinert tilnærming på tvers av sektorer er en forutsetning for å lykkes i overgangen til en sirkulær økonomi. Temaplanen er derfor sektorovergripende og viser hvordan kommunen skal arbeide for å fremme en mer sirkulær økonomi i Oslo.

Temaplanen legger vekt på fire områder med spesielt stort potensial for sirkulære løsninger. De fire områdene er forbruk og varehandel, bygg og anlegg, ressurser fra avfall og innovasjonsdistriktet i Hovinbyen som testarena for sirkulær økonomi. Dette er områder der potensialet for gevinster vurderes som store, samtidig som kommunen kan benytte virkemidler som kan fremme oppnåelsen av disse gevinstene. Aktuelle virkemidler er for eksempel bruk av innkjøpsmakt, støtte til aktiviteter gjennom tilskuddsordninger, tilrettelegging for samarbeid mellom aktører og satsing på forskning og kompetansehevende tiltak innen sirkulær økonomi.

Oslo kommune bruker allerede en rekke indikatorer for å følge med på utviklingen i kommunens klima- og miljøarbeid. Indikatorer vil også være viktig i arbeidet med sirkulær økonomi og vil være en del av det påbegynte arbeidet med indikatorer for redusert forbruk og indirekte utslipp.

Byrådet foreslår å oppheve bystyrets vedtak i Bystyremelding 3/2003 "Grønn kommune: Innføring av miljøeffektivitet i Oslo kommune" (bystyresak 167/2003). Bystyremeldingen er utdatert og overlapper i stor grad med innholdet i denne temaplanen, samt Klimastrategi for Oslo mot 2030 (byrådssak 214/19).

Saksfremstilling:

Denne byrådssaken fremmer byrådets temaplan for sirkulær økonomi i Oslo fram mot 2030. Byrådet innstiller til bystyret å ta «Temaplan for sirkulær økonomi» til orientering.

Etter behandling i bystyret skal temaplanen publiseres i et leservennlig format.

Der temaplanen omtaler «Oslo», siktes det til kommunen som helhet. Der temaplanen bruker «Oslo kommune», menes selve kommuneorganisasjonen.

Forankring i overordnede planer

Kommuneplan for Oslo 2018 – Vår by, vår framtid (sak 6/19) fastslår bystyrets ambisjon om at Oslo skal være Europas ledende miljøby også i 2040. Denne temaplanen vil bidra til å oppfylle kommuneplanens ambisjoner om å fortsatt være ledende på miljø.

Bystyret ba i behandlingen av sak 452/19 «Framtidens forbruk – strategi for bærekraftig og redusert forbruk» om at byrådet skulle «legge frem en strategi for sirkulær økonomi» og «støtte opp under klynger og inkubatorer for bedrifter, særlig innen sirkulær økonomi». Denne saken er en oppfølging av bystyrets vedtak og vår byrådsplattform, der det blir varslet at byrådet vil «legge frem en strategi for sirkulær økonomi».

Byrådet har valgt å innrette denne saken som en temaplan, framfor som en strategi. Sirkulær økonomi er et omfattende temaområde, og gjennom å utarbeide en temaplan er det mulig å presentere satsingsområder, mål og tiltak innen sirkulær økonomi på en bredere måte.

Temaplanen er sektorovergripende og den vil forsterke og delvis overlapse med en rekke andre sektor- og temaspesifikke planer, som:

- Klimastrategi for Oslo mot 2030 (byrådssak 214/19)
- Avfallsplan for Oslo (sak 239/06) og Avfallsstrategi for Oslo (under utarbeidelse)
- Oslo kommunes anskaffelsesstrategi (byrådssak 1104/17)

- Campus Oslo - strategi for utvikling av kunnskapshovedstaden (bystyresak 30/2019)
- Regional plan for innovasjon og nyskaping for Oslo og Akershus (byrådssak 240/2015)
- Handlingsplan mot plastforurensing i Oslofjorden 2019-2020 (byrådssak 1047/19)
- Bystyremelding 3/2003 "Grønn kommune: Innføring av miljøeffektivitet i Oslo kommune" (bystyresak 167/2003)
- Handlingsplan for bærekraftig, sunn og mer plantebasert mat i Oslo kommune (kommer som egen sak)
- Oslo kommunes handlingsplan for en utslippsfri og delingsbasert maskin- og kjøretøypark i løpet av 2025 (kommer som egen sak)

Sirkulær økonomi og FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål omhandler miljø, økonomi og sosiale forhold og ble vedtatt av FNs medlemsland høsten 2015. Byrådssak 252/19 om Oslos kommunes oppfølging av FNs bærekraftsmål viser at bærekraftsmålene er en integrert del av planer og styrende dokumenter. Arbeidet med oppfølging av bærekraftsmålene er inkludert i "Planstrategi for Oslo kommune 2020-2023" vedtatt av bystyret 18. november 2020 i sak 318. Omstilling til en sirkulær økonomi vil særlig kunne bidra til oppnåelse av følgende mål:

3. God helse og livskvalitet	12. Ansvarlig forbruk og produksjon
4. God utdanning	13. Stoppe klimaendringene
7. Ren energi til alle	14. Livet i havet
8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst	15. Livet på land
9. Industri, innovasjon og infrastruktur	16. Fred og rettferdighet
10. Mindre ulikhet	17. Samarbeid for å nå målene
11. Bærekraftige byer og lokalsamfunn	

Prosess for fagrunnlag

Renovasjons- og gjenvinningsetaten (REG) fikk i oppdrag å utarbeide et oppdatert og grundig faggrunnlag for temaplanen, i samarbeid med andre relevante kommunale virksomheter. I arbeidet gjennomførte REG møter med Utviklings- og kompetansetaten, Bymiljøetaten, Klimaetaten, Oslo havn, Byrådsavdeling for næring og eierskap, Hovinbyen Sirkulære Oslo og Osloregionen. Det ble også gjennomført møter og workshops med næringsliv, stat og Viken fylkeskommune.

Oppdraget la vekt på at kunnskapsgrunnlaget skulle vise hvordan kommunen arbeider for at en mer sirkulær økonomi skal bidra til å skape arbeidsplasser, økt verdiskaping og betydelige klima- og miljøgevinster. Arbeidet med faggrunnlaget ble koordinert med oppdrag om utslippsfri og ressurseffektiv avfallshåndtering. Rapporten fra arbeidet med avfallshåndtering er vedlagt denne saken da den inneholder relevant fagmateriale for temaplanen.

Faggrunnlaget har, etter at det ble oversendt byrådsavdelingene, vært på høring. Det kom inn 28 høringssvar fra næringsliv, offentlige virksomheter, andre kommuner og fra etater og bydeler i Oslo kommune. Høringssvarene er vedlagt. Vedlagte notat om behandlingen av høringsinnspillene fra Renovasjons- og gjenvinningsetaten viser hvordan innspillene er håndtert og hensyntatt. Renovasjons- og gjenvinningsetaten oversendte et endelig faggrunnlag i november 2022.

Byrådet bemerker

Vi står i fire parallelle kriser som påvirker Oslo direkte og griper inn i befolkningens hverdag. Krigen i Ukraina, klimakrisen, naturkrisen og energikrisen. Norge, inkludert Oslo, har et svært høyt materielt forbruk der vi i hovedsak kjøper varer som er produsert av råvarer hentet fra naturen. Den pågående krigen i Ukraina har også vist oss at det ikke er en selvfølge at den globale handelen er velfungerende, og at vi til enhver tid kan importere det vi har behov for. Det høye forbruket vårt bidrar til store klimagassutslipp og enorme mengder avfall. Vi må bort fra den lineære økonomien og sørge for at vi tar vare på ressursene slik at de kan brukes om og om igjen. Dette vil være avgjørende for at vi skal nå FNs bærekraftsmål. EU er gjennom sin politikk i EUs Grønne giv (European Green Deal) et lokomotiv i arbeidet med miljø og klima, og vi må i et raskt tempo tilpasse oss endringene som kommer for å være konkurransedyktige i den nye sirkulære økonomien.

Gjennom "Kommuneplan for Oslo 2018 – Vår by, vår framtid" (sak 6/19) vil byrådet gjøre byen grønnere, varmere og mer skapende. Denne temaplanen bidrar til måloppnåelse på alle disse områdene. En mer sirkulær økonomi gjør byen grønnere der vi skal redusere det materielle forbruket og legge til rette for stadig mer materialgjenvinning, resirkulering, gjenbruk og deling. Gjennom ny kompetanse og innovasjon bidrar vi til den skapende byen. Oslo kommune kan, i samarbeid med et innovativt næringsliv, gi flere som står utenfor arbeidslivet nye muligheter gjennom denne temaplanen.

Bystyret ba i sak 452 den 18.12.2019 "Framtidens forbruk – Strategi for bærekraftig og redusert forbruk 2019-2030" om at byrådet skulle legge fram en strategi for sirkulær økonomi. Byrådet har valgt å fremme denne saken som en temaplan med mål, satsingsområder og tiltak, noe som gjør at strategien allerede nå er konkret på tiltak byrådet ønsker å gjennomføre.

Temaplanen er et skritt videre i byrådets arbeid med en helhetlig miljø- og klimapolitikk. Reduksjon i forbruk er en stor og omfattende del av temaplanen, og har en stor overlapp i tiltak og fagområder. Temaplanen for sirkulær økonomi vil derfor være en fornyelse og videreføring av arbeidet med bærekraft og redusert forbruk. Byrådet vil samtidig videreføre arbeidet med miljøledelse i Oslo kommune, og følge opp målet om miljøsertifisering av alle kommunens virksomheter.

Vurdering av sakens fordelingskonsekvenser

Økt sirkularitet vil, i tillegg til redusert forbruk av ressurser, kunne gi mulighet til å løse behov for en lavere kostnad. Det kan gjøre det lettere å velge en livsstil som medfører lavere materielt forbruk. En mer sirkulær økonomi vil derfor i sin natur også kunne bidra til økt sosial bærekraft.

Virksomheter innenfor sirkulær økonomi vil i stor grad likne på andre bedrifter når det gjelder de ansattes kompetanse og lønnsnivå. Innenfor gjenbruksområdet vil det sannsynligvis være et større innslag av manuelt arbeid som vil kreve en annen type kompetanse enn akademisk utdanning. Det gir mulighet for arbeid for arbeidstakere med mindre formell utdanning, og deler av jobbene kan også være egnet for folk som har funksjonsutfordringer eller andre egenskaper som gir dem et svakere utgangspunkt i det ordinære arbeidslivet. Dette er jobber som det er stor etterspørsel etter, og som gir mulighet for å øke yrkesdeltakelsen i Oslo.

Ifølge Sintef-rapport 2020:00958 «Studie av potensialet for verdiskaping og sysselsetting av sirkulærøkonomiske tiltak» er det potensiale for at sirkulær økonomi kan gi opp mot 20 000 ekstra arbeidsplasser i Norge innenfor områdene elektronikk, tekstil, møbler, plast og bygg.

Majoriteten av disse arbeidsplassene forventes være for arbeidstakere som er ufaglærte, har fagbrev eller andre utdanningsløp som ikke gir grad. Det er ikke gjort estimater for Oslo, kun for landet som helhet.

Den sosiale bærekraften i sirkulær økonomi kan forbedres ytterligere dersom vi prioriterer initiativ med en god sosial profil. Kommunens egne arbeids- og inkluderingsbedrifter kombinerer sirkulær økonomi og sosial bærekraft på en god måte, for eksempel ved gjenbruk av IKT-utstyr som håndteres av OsloKollega AS og Oslo produksjon og teknikk AS og catering basert på restvarer hos Unikum. Kommunens arbeids- og inkluderingsbedrifter gir arbeid til ca. 1000 mennesker som er varig eller midlertidig utenfor det ordinære arbeidslivet.

Vurdering av sakens klimakonsekvenser

Mer sirkulær økonomi vil støtte oppunder Oslos klimamål, spesielt hovedmål fem i Klimastrategien om å redusere indirekte klimagassutslipp. Gjennom mer sirkulære forretningsmodeller, ombruk, redusert forbruk og materialgjenvinning kan store utslipp unngås eller reduseres. I oppfølgingen av denne temaplanen vil samspillet med klimaarbeidet stå sentralt. Dette er viktig både for å velge ut og prioritere konkrete tiltak som kan gi høy klimanytte, og utvikle indikatorer og rapporteringskrav som gjør at kommunen kan fange opp klima- og miljøkonsekvenser av innsatsen.

Lover og regelverk, tidligere vedtak

Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven)

Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften)

Forskrift om begrensning i bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier og andre produkter (produktforskriften)

Forskrift om renovasjon av husholdningsavfall, Oslo kommune, Oslo

Økonomiske og administrative konsekvenser

Temaplanen skal ikke binde opp framtidige budsjetter, det betyr at budsjettmidler for gjennomføring av tiltak må vedtas i de ordinære budsjettprosessene. Det er å forvente at noen av tiltakene i planen vil kreve budsjettmidler når de skal gjennomføres. Gjennomføringen av tiltakene i temaplanen forventes derfor å ha økonomiske konsekvenser og samtidig kunne føre til nye forretningsmuligheter med positive resultater.

Rapporteringsordning

Rapportering vil inngå som en del av kommunens miljø- og klimarapportering.

Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

1. Bystyret tar "Temaplan for sirkulær økonomi fram mot 2030", slik den fremgår av vedlegg 1, til orientering.
2. Bystyremelding 3/2003 *Grønn kommune: Innføring av miljøeffektivitet i Oslo kommune*, slik den fremgår av sak 167/2003, oppheves.

Byrådet, den 29.06.2023

Raymond Johansen

Sirin Hellvin Stav

Vedlegg:

1. Temaplan for sirkulær økonomi mot 2030
2. 2022 Faggrunnlag for temaplan for sirkulær økonomi_endelig versjon.pdf
3. 2022 Utredning med tiltak for utslippsfri og ressurseffektiv avfallshåndtering i Oslo_endelig.pdf
4. 2022 Utredning med tiltak for utslippsfri og ressurseffektiv avfallshåndtering i Oslo_endelig merket endring.pdf
5. 202211 Oversikt over innspill 65 - SØ.pdf
6. Høringsuttalelser kunnskapsgrunnlag - samlet